

اثرات روش‌های تربیت فرزند بر شکل‌گیری شخصیت در دوران نوجوانی

سعدی شاکرمی

هنرآموز هنرستان‌های فنی حرفه‌ای شهر تهران، تهران ایران

Sadi.shakarami@gmail.com

چکیده

شخصیت‌سازی در نوجوانان از دوران کودکی شروع می‌شود و در طول زندگی ادامه می‌یابد. شخصیت‌سازی در نوجوانان با رشد روانی-اجتماعی همراه است و بسیار مهم است، زیرا شالوده‌ای قوی برای شخصیت آنها خواهد بود. هدف از این مطالعه، آزمایش تجربی تأثیر فرزندپروری بر شخصیت‌سازی در نوجوانان است. ۳۱۲ نوجوان در این مطالعه شرکت داشتند. روش نمونه‌گیری مورد استفاده، نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای است. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش در قالب دو مقیاس شخصیت‌سازی و مقیاس والدین می‌باشد. مقیاس شخصیت‌سازی جوانان شامل سه شاخص است: صلح، احترام به تفاوت و آگاهی. مقیاس فرزندپروری از سه شاخص تشکیل شده است: همکاری والدین، تحمل فرزند و صمیمیت. نتایج نشان‌دهنده تأثیر والدین بر شخصیت‌سازی در نوجوانان است. با درک این موضوع که تأثیر فرزندپروری بر شکل‌گیری شخصیت در نوجوانان کمتر حیاتی است، در شکل‌گیری شخصیت در نوجوانان باید به عوامل دیگری از جمله مدارس و جوامع نیز توجه کرد.

واژگان کلیدی: فرزندپروری، شخصیت‌سازی، روانشناسی، آموزش و پرورش

۱. مقدمه

نوجوانان، سرمایه‌های مهم یک ملت هستند. در مراحل رشد^۱، نوجوانی عبارت است از دوره‌ی زمانی پس از کودکی و قبل از ورود به بزرگسالی. نوجوانان تمایل دارند خود را بر اساس هنجارهای اجتماعی^۲ تغییر و پرورش دهند. نوجوان بر اساس تعریف سازمان بهداشت جهانی (WHO) عبارت است از افرادی که بین ۱۰ تا ۱۹ سال سن دارند و حدود ۲۰٪ جمعیت را تشکیل می‌دهند. نوجوانی، یک مرحله از طول زندگی انسان است و مرحله‌ای است که بیشترین خطر را به همراه دارد (Armitage et al., 2020). این مرحله، یک دوره انتقالی از کودکی به بزرگسالی است که با تغییرات زیاد فیزیکی، ذهنی و روانشناسی همراه است (Itahashi et al., 2020). همچنین نوجوانی، یک مرحله بحرانی، به ویژه از نظر رشد روانشناسی است؛ چرا که در این دوره، رفتارها و عادت‌هایی شکل می‌گیرند که می‌توانند در آینده، قوی تر هم بشوند (Williams et al., 2018). نوجوانی، یک دوره از تغییرات سریع است که در آن پسرها و دخترها آسیب‌پذیری بیشتری در برابر خطرات نشان می‌دهند، که از جمله آنها می‌توان افزایش رفتارهای ضداجتماعی، بزهکاری نوجوانان، مصرف مواد مخدر یا ترک تحصیل را نام برد. از طرف دیگر، نوجوانان انواع رشد فیزیکی، شناختی، اجتماعی و احساسی را به عنوان ابزار لازم برای یک زندگی مستقل در اجتماع، تجربه می‌کنند (Todd and Black, 2020).

¹ developmental stage

² social norms

شخصیت در نوجوانان در رابطه با فضای اجتماعی شدن، رشد و توسعه می‌یابد. شخصیت، نمود هویت فرد است که به شکل رفتار بروز می‌کند (Rezvani and Miri, 2021). رشد شخصیت جوان از زمان کودکی، و با فرزندپروری والدین و مراقبت خانواده آغاز می‌شود. خانواده، به ویژه والدین، نقش مهمی در رشد فردی کودک (شامل رشد روانشناسی) دارد. تئوری‌های زیادی پدیده بزهکاری و عوامل مرتبط با انواع تئوری‌های روانشناسی را شرح داده‌اند

شخصیت فرد در طی دوران نوجوانی را می‌توان در رفتار روزانه دید. شخصیت، به عنوان بخشی از رفتار فرد، از زمان کودکی ساخته می‌شود و در طول زندگی توسعه می‌یابد. شخصیت نوجوانان که در رفتار آنان دیده می‌شود، می‌تواند متفاوت باشد (Strand et al., 2018; Weisskirch, 2020). در این پژوهش، منظور از رفتار، این است که نوجوان چگونه آرامش نشان می‌دهد، تفاوت‌ها را می‌پذیرد و خود-آگاهی نسبت به خود و محیط اجتماعی اش دارد.

۱. فرزندپروری و شخصیت‌سازی در نوجوانان

مطالعات پیشین نشان داده‌اند که فرزندپروری، نقش مهمی در شکل‌گیری شخصیت در نوجوانان ایفا می‌کند. روش فرزندپروری بر رشد روانی و رفتاری در نوجوانان تأثیر دارد (Sugiarti et al., 2021; Tulip et al., 2020). فرزندپروری والدین، نقش مهمی در ساخته شدن شخصیت نوجوان دارد. نوجوانان در خانه تحت تأثیر والدین هستند و با بیشتر شدن سنشان قوی‌تر می‌شوند و ویژگی‌های شخصیتی متفاوتی را نشان خواهند داد. نوجوانی که طالب آرامش است، به تفاوت‌ها احترام می‌گذارد، و خود-آگاهی خوبی از محیط اجتماع دارد، این ویژگی‌ها در وی با وسیع‌تر شدن دایره اجتماعی اش، توسعه می‌یابد. والدینی که فرزندپروری مثبتی دارند، الگوی فرزندان خود می‌شوند. بدین معنا که نوجوانانی که ملایمت را دوست دارند، از تضاد و ستیز دوری می‌کنند و می‌دانند که تفاوت داشتن، یک موضوع طبیعی است، این مطالب را والدینشان به آنها آموزش داده‌اند. برای اینکه فردی یک بزرگسال نرمال باشد، پایه و اساسی قوی از گذشته، یعنی کودکی و جوانی، لازم است. رشد روانی نوجوان، یک امر مهم رشدی است که توسط فرزندپروری والدین در سال‌های اولیه رشد شکل می‌گیرد. بدین معنا که جوانی که شخصیتش ساخته شده، وقتی در بزرگسالی وارد جامعه می‌شود، جای پای محکمی خواهد داشت. نوجوانانی که شخصیت مثبت دارند، از طرز برخورد و رفتارشان شناخته می‌شوند. محیط، اثر مهمی در آموزش کودکان دارد. آرامش ذهن، دوست نداشتن ناسازگاری، احترام به دیگران و به محیط اطراف، و داشتن خود-آگاهی خوب، از ویژگی‌های نگرشی و رفتاری نوجوانی با شخصیت مثبت است. چنین شخصیت مثبتی سبب می‌شود نوجوان به راحتی روابط اجتماعی برقرار کند و توسط جامعه پذیرفته شود. کاربرد شخصیت‌سازی در نوجوانی را می‌توان در زمینه‌های گوناگونی از جمله از طریق عادت‌های روزانه، قوانین و انواع مثال‌های دیگر در جامعه دید.

۱.۲ اثر محیط اجتماعی بر شخصیت‌سازی در نوجوانان

در واقعیت، همه نوجوانان این‌گونه بزرگ نمی‌شوند، و چنین شخصیت مثبتی ندارند. بسیاری از آنها مشکلات رفتاری از خود نشان می‌دهند. با اینکه نوجوانان به دوران بزرگسالی می‌رسند، ولی همه آنها نمی‌توانند به مرحله بلوغ و صلاحیت رفتاری برسند. این اتفاقات زمانی می‌افتد که نوجوانان بزرگتر می‌شوند و با حضور در مدرسه، جمع دوستان، جوامع کوچک و محیطی بزرگتر به اسم جامعه، اجتماعی‌تر می‌شوند. بسیاری از نوجوانان، پرخاشگر، احساساتی و بدجنس هستند و حتی تمایل به اعمال جرم دارند. همچنین بسیاری از آنها نوجوانانی‌اند که توانایی کمتری در احترام گذاشتن به دیگران، احترام به خود و دلسوزی برای دیگران دارند. به علاوه، نوجوانان به عنوان افرادی شناخته می‌شوند که آگاهی لازم در فرایند اجتماعی شدن را ندارند، خودخواهند و می‌خواهند خودشان به تنهایی از پس مشکلاتشان برآیند. حتی نوجوانان می‌توانند با تأثیرگیری از یکدیگر، رفتار ضداجتماعی تری داشته باشند. در دوران نوجوانی، با کاهش

اثر والدین و با افزایش تأثیر دوستان، تغییرات مهمی در فرد رخ می‌دهد. نوجوانان تمایل به لجبازی و خودسری دارند، به ویژه زمانی که والدینشان نظارتی بر آنها ندارند. از عوامل خودسری می‌توان مصرف الکل و سوء استفاده از الکل، مصرف مواد، افت تحصیلی و خود-کم‌بینی را نام برد. در تئوری سیستم‌های اکولوژیکی با مدل سیستم‌های زمانی، نشان داده می‌شود که چگونه رفتار نوجوان به میزان زیادی تحت تأثیر محیط زندگی اش است و بر آن تأثیر هم می‌گذارد.

نوجوانان چطور می‌توانند احترام کمی برای اطرافیان خود (چه والدین باشند، چه افراد میانسال و چه افراد کوچکتر از آنها) قائل باشند؟ این دسته از نوجوانان را می‌توان به عنوان نوجوانان فاقد شخصیت یا دارای شخصیت منفی گروه بندی کرد. چنین رفتاری را رفتار مشکل ساز یا شخصیت منفی می‌نامند. شخصیت منفی بسیار خطرناک است چراکه اساس محکمی برای پیشرفت یک ملت نیست. مطالعات گوناگونی نشان داده اند که رفتار مشکل ساز در نوجوانان اغلب با روش فرزندپروری والدین و منابع اجتماعی دیگر مرتبط است.

۱،۳ هدف این پژوهش

شخصیت نوجوانان از زمان کودکی ساخته می‌شود. خانواده‌ها و والدین به عنوان محیط اولیه رشد، عوامل مؤثر بر شخصیت نوجوانان هستند. فرزندپروری که با همکاری همراه باشد، سبب ایجاد رواداری و رفتار ملایم می‌شود و نوجوان را فردی بار می‌آورد که آرامش را دوست دارد، و دارای قدردانی است.

وقتی نوجوانان بزرگتر می‌شوند، دایره اجتماعی شان را وسیع تر می‌کنند که این امر سبب اثرگذاری محیط بر رشد شخصیتی آنها نیز می‌شود. اگر محیط، اثرات مثبت داشته باشد، شخصیت آنها قوی خواهد شد. در مقابل، اگر نوجوانان در محیط‌های اجتماعی اشتباه قرار بگیرند، تبدیل به افرادی غیر ایده آل و مجرم خواهند شد که تمایل به مصرف الکل و رفتار مجرمانه دارند.

بر اساس مشکلات ذکر شده در بالا، هدف از این پژوهش، بررسی اثر تربیت فرزند بر شخصیت سازی نوجوانان بود. همچنین، در این مطالعه، جوانی از فرزندپروری و جمع‌های اجتماعی که نقش مهمی در شکل‌گیری شخصیت نوجوانان دارند، مشخص شد.

۰۲ روش‌ها

۲،۱ طرح تحقیق

این پژوهش، یک مطالعه کمی و تحقیقاتی است که با هدف تعیین و تأکید بر روابط علی و معلولی طراحی شد. پژوهش از شهریور ۱۳۹۹ تا مهر ۱۴۰۱ در شهر تهران انجام شد. به طور دقیق تر، این پژوهش، یک مطالعه همبستگی کمی بود که در آن، محقق، دو یا چند متغیر مستقل و وابسته را به هم ربط می‌دهد. به علاوه، از ضریب همبستگی برای توصیف و اندازه‌گیری میزان همبستگی بین دو یا چند متغیر یا جمع‌آوری نتایج استفاده شد.

۲،۲ جمعیت مورد مطالعه و نمونه‌ها

جمعیت مورد مطالعه در این پژوهش، دانش‌آموزان دبیرستانی (دوره اول متوسطه) بودند. روش نمونه برداری، روش نمونه برداری تصادفی خوشه‌ای است. نمونه برداری خوشه‌ای، روشی از نمونه برداری در تحقیقات کمی است که در آن محقق، خوشه‌ها یا گروه‌های متعددی را جهت انتخاب افرادی از جمعیت مورد مطالعه، تشکیل می‌دهد. گروه‌های این مطالعه شامل دانش‌آموزان دوره متوسطه بودند (SMP). این گروه بندی SMP به جهت تسهیل شناسایی مبدأ افراد هر گروه انجام می‌شود. ۲۱ مدرسه متوسطه دوره اول در این مطالعه شرکت داشتند که شامل ۹ دبیرستان خصوصی و ۱۳ دبیرستان دولتی بودند. پس از حذف ۳۱۲ دانش‌آموز دبیرستانی به عنوان نمونه در این پژوهش شرکت کردند. از این تعداد، ۱۰۴ نفر پسر و ۲۰۸ نفر دختر بودند. تعداد دختران انتخاب شده، بیشتر از تعداد پسران بود. این گروه

بندی دختران و پسران صرفاً به نقشه و ویژگی‌های جمعیت‌شناسی^۳ محدود می‌شود. به علاوه، محدوده سنی افراد از ۱۰ سال تا ۱۶ سال بود. بیشتر دانش‌آموزان مورد مطالعه در محدوده سنی ۱۳ سال بودند. جدول ۱ تعداد شرکت‌کنندگان را به تفکیک جنسیت نشان می‌دهد. تعداد شرکت‌کنندگان، ۳۱۲ نفر (۱۰۴ پسر و ۲۰۸ دختر) بود. جدول ۲ تعداد شرکت‌کنندگان را به تفکیک سن نشان می‌دهد. محدوده سنی شرکت‌کنندگان به این ترتیب بود: یک دانش‌آموز ۱۰ ساله، دو دانش‌آموز ۱۱ ساله، و ۵۴ دانش‌آموز ۱۲ ساله. شرکت‌کنندگان ۱۳ ساله و ۱۴ ساله به ترتیب ۱۱ نفر و ۹۵ نفر بودند. همچنین ۴۲ شرکت‌کننده ۱۵ ساله و هفت نفر شرکت‌کننده ۱۶ ساله حضور داشتند.

جدول ۱- اطلاعات آماری شرکت‌کنندگان

جنسیت	پاسخ‌دهندگان
مذکر	۱۰۴
مؤنث	۲۰۸
کل	۳۱۲

جدول ۲- توزیع سنی شرکت‌کنندگان

سن	شرکت‌کنندگان
۱۰	۱
۱۱	۲
۱۲	۵۴
۱۳	۱۱۱
۱۴	۹۵
۱۵	۴۲
۱۶	۷
	۳۱۲

۲.۳ ابزار مورد استفاده

همبستگی بین فرزندپروری و شخصیت‌سازی، با استفاده از مقیاس روانشناسی اندازه‌گیری شد. مقیاس روانشناسی نوعی ابزار اندازه‌گیری مشخصه‌های غیر شناختی است. وقتی پاسخگو پاسخی را می‌دهد که ربطی به شرایط واقعی مقیاس روانشناسی ندارد، بر دقت نتایج خود مقیاس اثر می‌گذارد. در این مطالعه، اولین مقیاس، مقیاس شکل‌گیری شخصیت در نوجوانان بود و دومین مقیاس، مقیاس مراقبت والدین. مقیاس شکل‌گیری شخصیت در نوجوانان، شامل ۲۷ مورد است که بر اساس آرامش، احترام به تفاوت‌ها و آگاهی، بنا نهاده شدند. مقیاس فرزندپروری شامل ۲۲ مورد است که بر اساس همکاری والدین، رواداری، و ملایمت در فرزندپروری انتخاب شدند. هر مورد در مقیاس‌ها، چهار گزینه انتخابی دارد که عبارتند از: بسیار مناسب، مناسب، نامناسب، و بسیار نامناسب. از پاسخ‌دهندگان خواسته شد

³ demographic data

یکی از این چهار گزینه را که به شرایط زندگی شان نزدیک تر است انتخاب کنند. تا زمانی که پاسخ، دقیق باشد (هرچه که باشد) هیچ پاسخی اشتباه قلمداد نمی‌شود.

۲،۳،۱ روایی و پایایی ابزار مورد استفاده

آزمون روایی هر مورد با روش همبستگی گشتاوری^۴ انجام شد و سپس با استفاده از روش همبستگی کلی تصحیح شد. ضریب روایی آیتم ها در مقیاس شخصیت سازی از ۰/۲۹۰ تا ۰/۷۴۱، در سطح آماری (معنی داری) ۰/۰۵ بود. ضریب روایی آیتم ها در مقیاس فرزندپروری در محدوده ۰/۳۱۰ تا ۰/۶۸۹ در سطح آماری ۰/۰۵ بود.

آزمون پایایی ابزار مورد استفاده، با استفاده از روش آلفای کرونباخ^۵ انجام شد. نتایج آزمون پایایی مقیاس شخصیت سازی دارای ضریب پایایی ۰/۸۹۶ بود. مقیاس فرزندپروری، ضریب ۰/۹۶۱ را داشت. بر اساس نتایج محاسبات پایایی، هر دو مقیاس، پایا هستند و می‌توانند در تحقیق استفاده شوند.

۲،۴ روش‌ها

مقیاس آموزش شخصیت^۶ و مقیاس فرزندپروری که در گوگل-فرم^۷ مرتب شده بودند به معلمان راهنمایی و مشاوره مدارس تهران داده شدند. هر دو مقیاس به مدت بیشتر از یک هفته بین پاسخ دهندگان توزیع شدند. مقیاس شکل گیری شخصیت در نوجوانان و مقیاس فرزندپروری والدین از طریق گوگل-فرم بین ۳۱۲ دانش آموز توزیع شد. داده‌ها پس از جمع آوری از ۳۱۲ نوجوان، با استفاده از تحلیل رگرسیون خطی ساده، تحلیل شدند. جنبه عجیب پژوهش‌های روانشناسی، انجام تحقیق‌هایی است که انسان‌ها در آن شرکت دارند و نتایج آزمایش‌ها هم روی انسان‌ها تأثیر می‌گذارد. بنابراین، حفظ اخلاق در این پژوهش‌ها سبب حفظ حریم‌ها و حقوق انسانی می‌گردد. اگر محقق از این امر آگاه نباشد، تحقیق‌های روانشناسی در این زمینه می‌توانند سبب بروز خطرات جانبی شامل اثر بر شرکت کنندگان در تحقیق (هم برای فرد و هم برای مؤسسات) شوند. بنابراین مهم است که «اخلاق مطالعات انسانی» در پژوهش‌های روانشناسی و انتشار نتایج آنها مورد توجه قرار گیرد. یک راه برای اطمینان از اینکه محققان، مفاهیم اخلاق مطالعات انسانی و کد اخلاق مطالعاتی را رعایت کرده‌اند، انجام فرایند شفاف سازی اخلاق مطالعاتی است. شفاف سازی اخلاق مطالعاتی (EC) یک بیانیه مکتوب است که توسط کمیته اخلاق مطالعاتی به محققانی داده می‌شود که روی موجودات زنده تحقیق می‌کنند و بیان می‌کند که انجام تحقیق به شرط رعایت موارد خاصی ممکن است. درک این موضوع قبل از انجام پژوهش ضروری است.

۳- نتایج

نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده در محاسبات ذیل آورده شده است. در جدول ۳، ضریب تعیین (R Square) اثر فرزندپروری بر شکل گیری شخصیت، ۰/۰۹۰ است. یعنی مقدار ارتباط فرزندپروری به عنوان متغیر مستقل، همزمان در برابر شخصیت سازی به عنوان متغیر وابسته ۰/۰۹۰ است.

⁴ Product Moment Correlation

⁵ Cronbach's alpha technique

⁶ Scale of Character Education

⁷ Google Form

2nd International & 3rd National Conference on New Findings in Management, Psychology and Accounting

22 July 2023 | Tehran

بر اساس مقدار معنی داری (Sig.) خروجی آنالیز آنووا^۸، در جدول ۴ دیده می‌شود مقدار احتمال^۹ برابر ۰/۰۰۰۰ است که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بدین معنا که فرزندپروری به طور مقارن و همزمان، بر شکل‌گیری شخصیت اثر دارد. در جدول ۵، ضریب ثابت در ستون B برابر ۳/۲۸۱ (a) است در حالی که مقدار شخصیت سازی ۰/۳۰۵ (b) است. بنابراین مدل رگرسیون را می‌توان به صورت زیر نوشت:

$$\hat{Y} = a + bX + \varepsilon \text{ or } \hat{Y} = 3.281 + 0.305 X + \varepsilon$$

یعنی افزودن یک واحد به مقیاس فرزندپروری می‌تواند مقیاس شخصیت سازی را به مقدار ۳۵۸۶ افزایش دهد. بزرگی این اثر را می‌توان در جدول ۶ دید.

جدول ۳- ضریب تعیین R² - اثر فرزندپروری بر شخصیت سازی

خلاصه مدل آزمایشی				
مدل	R	R ²	R ² تعدیل شده	خطای استاندارد تخمین محاسبات
۱	۰/۳۰۰ ^a	۰/۹۰	۰/۰۸۸	۰/۳۰۳۴۶

^a متغیر پیشگو (ثابت)، فرزندپروری

6

جدول ۴- نتایج تحلیل رگرسیون

آنووا ^a					
مدل	مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	F	Itself.
۱	۳/۷۵۸	۱	۳/۷۵۸	۴۰/۸۰۹	۰/۰۰۰b
	۳۸/۰۳۳	۴۱۳	۰/۰۹۲		
	۴۱/۷۹۲	۴۱۴			

^a متغیر وابسته: شخصیت سازی

جدول ۵- ضریب همبستگی بین فرزندپروری و شخصیت سازی

ضرایب ^a				
مدل	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده	t	Itself.
	B	بتا		
	خطای استاندارد			
۱	۳/۲۸۱	۰/۲۰۰	۱۶/۴۰۵	۰/۰۰۰
	(ثابت)			

^۸ Anova^۹ Sign value

فرزندپروری ۰/۳۰۵ ۰/۰۴۸ ۰/۳۰۰ ۶/۳۸۸ ۰/۰۰۰

a متغیر وابسته: شخصیت‌سازی

جدول ۶- بزرگی مقدار همبستگی (R)

خلاصه مدل آزمایشی				
مدل	R	R ²	R ² تعدیل شده	خطای استاندارد تخمین محاسبات
۱	۰/۳۰۰ ^a	۰/۹۰	۰/۰۸۸	۰/۳۰۳۴۶

جدول ۶ بزرگی مقدار همبستگی (R) را ۰/۳۰۰ نشان می‌دهد. درصد اثر متغیرهای فاقد فرزندپروری بر متغیرهای شامل شخصیت‌سازی، ضریب تعیین^{۱۰} (R Square) نامیده می‌شود که برابر ۰/۰۹۰ = ۹٪ است. بنابراین متوجه می‌شویم که اثر فرزندپروری بر شخصیت‌سازی ۹٪ است. بقیه اش، تحت تأثیر متغیرهای دیگر است.

7

۴. بحث

بر اساس نتایج به دست آمده، فرزندپروری، به میزان ۹٪ بر شکل‌گیری شخصیت اثر دارد. این امر نشان می‌دهد که ارتباط معنی‌داری بین روش فرزندپروری والدین و شکل‌گیری شخصیت در نوجوانان وجود دارد.

یافته‌های این پژوهش، با تئوری اجتماعی شدن نوجوانان که بیان می‌کند نوجوانان در این سنین شروع به رشد و توسعه روانشناسی در ابعاد وسیع‌تر می‌کنند، هم‌هنگ است (Huang et al., 2021; Meter et al., 2019). خانواده، اولین محیط اجتماعی است که هر فرد از زمان تولدش تجربه می‌کند. اولین محیط خانوادگی، شامل پدر، مادر و خود فرد است. ارتباط بین فرد و والدین یک ارتباط دوسویه است که در آن، روابط متقابل وجود دارد. بر اساس نظر آن و همکاران (۲۰۲۰) خانواده اولین زمینه شکل‌گیری فرد است. طبق نظر وی، خانواده ریشه رشد روانی کودکان و اساس سلامت ذهنی نوجوانانی است که در آینده، عملکرد اجتماعی شان را اولویت بندی خواهند کرد. خانواده نقش کلیدی در رشد اجتماعی-احساسی کودکان و نوجوانان دارد. روش فرزندپروری و اجتماعی شدن در خانواده نقش مهمی در رشد ذهنی و شخصیت کودکان و نوجوانان ایفا می‌کند. روابط متقابل والدین و کودکان از طریق بحث و توضیح احساسات، اثر مهمی بر رشد اجتماعی و شخصیت کودک دارد. فرزندپروری در خانه نقش مهمی در شکل‌گیری شخصیت کودک دارد. مردم و محیط اطراف فرد، همیشه در رشد شخصیت نقش دارند. روابط متقابلی که والدین به صورت مثبت نشان می‌دهند کم و بیش بر رفتار مثبت در نوجوانان اثر خواهد داشت و بالعکس. شکل‌گیری شخصیت در نوجوانان نتیجه رفتار خانواده است. مطالعات قبلی نیز نشان دادند که فرزندپروری، سهم معنی‌داری در شخصیت‌سازی نوجوانان دارد. نوجوانانی که فرزندپروری مثبتی از والدین خود دریافت کرده‌اند، رفتار مثبتی هم نشان می‌دهند. به طور مشابه، وقتی نوجوانان در خانواده‌ای با والدین فحاش و ناملایم هستند که محیط ناراحتی را ایجاد می‌کنند، مسلماً شخصیت منفی خواهند داشت.

این مطالعه همچنین نشان داد والدینی که در کنار یکدیگر در فرزندپروری مشارکت می‌کنند سبب ایجاد امنیت در نوجوان می‌شوند. والدینی که می‌توانند همکاری خوبی با هم داشته باشند، اثر خوبی بر رشد خوب ذهنی و روانی نوجوان خواهند داشت. در این مطالعه،

¹⁰ Coefficient of determination

منظور از همکاری این است که به عنوان مثال، پدر نقش مدیر خانواده را داشته باشد، ولی در عین حال به کودک در یادگیری درس هایش کمک کند. از طرف دیگر، مادر نقش فردی را داشته باشد که به کودک محبت و عاطفه می‌دهد و همچنین قادر باشد وقتی پدر در خانه نیست، نقش وی را ایفا کند. چونگ و همکاران (۲۰۱۸) بیان کردند که هر نقشی که والدین به طرز مناسبی ایفا کنند توسط بچه‌ها دریافت و اجرا می‌شود نوجوانانی که شخصیت ایمن و مطمئنی دارند رفتارهایی در تضاد با هنجارهای اجتماعی نشان نمی‌دهند. همان‌طور که می‌دانیم، فرد در نوجوانی شروع به توسعه دادن دایره روابط اجتماعی اش می‌کند. نوجوانانی که رفتار متناسب با هنجارهای جامعه دارند، می‌توانند نقش بیشتری در اجتماع داشته باشند. این پژوهش همچنین درک بهتری از این امر به دست می‌دهد که والدینی که رواداری خوبی به کودکانشان دارند احترام متقابل (به ویژه در شرایط بروز تفاوت‌ها) خواهند داشت. رواداری نگرشی است که در آن، والدین اجازه بیان ایده‌های متفاوت بین اعضای خانواده را می‌دهند. همیشه میزان تفاوت‌ها زیاد است و شامل تفاوت در ایده‌ها، نقطه نظرات یا باورها می‌باشد. رفتار محترمانه سبب ایجاد محیطی آرام و بدون رفتار ناهنجار می‌شود. رواداری والدین همچنین در احترام به ایده‌های اعضای دیگر خانواده و کمک به یکدیگر در رسیدن به اهداف، نشان داده می‌شود. رواداری که والدین در درون خانواده نشان می‌دهند، الگویی برای کودکان خواهد بود و در زندگی روزمره آنها اجرا خواهد شد و حتی تا وقتی به یک نوجوان تبدیل می‌شوند که می‌خواهد زندگی اجتماعی اش را بسط دهد، ادامه دارد. فرزندپروری ملایمت آمیز سبب می‌شود نوجوانان در خانه احساس راحتی کنند. والدینی که فرزندان را با محبت و عاطفه تربیت می‌کنند، باعث می‌شوند نوجوان به یک فرد زیرک و به دور از رفتار پرخاشگرانه تبدیل شود. تشویق کودکان به خاطر تلاشی که کرده‌اند سبب ایجاد اعتماد به نفس در آنها می‌شود. محافظت از کودکان در برابر آسیب‌های فیزیکی و روانی (از جمله، هدایت آنها در اشتباهاتشان) رفتارهای ملایمی هستند که والدین می‌توانند از خود نشان دهند. به علاوه، والدینی که ملایمت دارند، کودکان را با مهر و عاطفه آموزش می‌دهند. رفتار ملایمت آمیز والدین، به رشد و نمو سلول‌های عصبی و هوش کودک کمک می‌کند. علاوه بر این، مقایسه نکردن کودکان با کودکان دیگر، یکی از هوشمندانه‌ترین رفتارهای والدین است با چنین الگویی از فرزندپروری، والدین در توسعه خوب زندگی روانی، به فرزندانشان کمک می‌کنند.

8

بنابراین، با فرزندپروری ملایمت آمیز و والدینی که با هم همکاری می‌کنند و نسبت به کودکان رواداری دارند فرزندان با آرامش تربیت خواهند شد که می‌توانند به دیگران احترام بگذارند و نظر خوبی نسبت به خودشان داشته باشند.

نتایج این پژوهش همچنین اثبات می‌کنند والدینی که فرزندپروری مثبتی دارند و با پسر و دختر رفتار یکسانی دارند، شخصیت یکسانی در هر دو جنس ایجاد خواهند کرد. با یک فرزندپروری مثبت که با همکاری والدین، با گرمی و با رواداری انجام می‌شود، فرزندان از والدین خود الگو می‌گیرند و این رفتارها را در زندگی روزمره در برابر خویشاوندان و دوستانشان نشان می‌دهند، که این امر هم برای دختران و هم برای پسران، پایه و اساس نیرومندی در توسعه روابط شان در بزرگسالی خواهد بود. والدینی که در فرزندپروری تبعیض قائل نمی‌شوند، والدینی هستند که می‌دانند دختران و پسران یکسانند و فرصت برابری برای رشد و توسعه ذهنی و روانی دارند. هم دختران و هم پسران نوجوان، فرصت رشد در جامعه و داشتن یک شغل در آینده را دارند.

یافته‌های این مطالعه همچنین اثبات می‌کنند که شخصیت‌سازی در نوجوانان بیشتر تحت تأثیر عوامل خارج از خانواده قرار دارد. اجتماعی شدن، فرایندی است که در طول زندگی یاد گرفته می‌شود و در آن، فرد عادت‌ها و فرهنگ‌های جامعه را که شامل روش زندگی، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی است می‌آموزد تا در آن جامعه پذیرفته شود و شرکت داشته باشد. تئوری اجتماعی شدن در نوجوانان نشان می‌دهد که نوجوانان با افزایش سن، میزان اجتماعی شدن شان را افزایش می‌دهند. برای نوجوانان، اجتماعی شدن، راهنمایی است برای شناختن و هماهنگ شدن با محیط، ارزش‌ها، هنجارها و ساختارهای اجتماعی موجود در جامعه. این پژوهش همچنین نشان داد که نقص شخصیت در نوجوانان به میزان زیادی تحت تأثیر محیط اجتماعی خارج از خانه قرار دارد.

آنچه از این مطالعه استنباط می‌شود این است که عوامل دیگر مؤثر بر شکل‌گیری شخصیت نوجوانان، منابع اجتماعی وسیع‌تر مانند مدرسه، دوستان و جوامعی که فرد در آنها شرکت می‌کند، هستند. این موضوع به وظایف نوجوان در مسیر رشدشان به عنوان یک انسان مربوط می‌شود و با بیشتر شدن سنشان دایره روابط اجتماعی شان بزرگتر می‌شود. مدرسه به یکی از محیط‌های اجتماعی شدن برای نوجوانان تبدیل شده است. این امر در راستای عملکرد آموزشی مدارس به عنوان یک محیط اجتماعی شدن است. به عنوان مثال، مدرسه، دانش و مهارت‌های لازم برای رشد ظرفیت عقلانی دانش‌آموزان برای تبدیل شدن به بزرگسالانی با زندگی خوب را فراهم می‌کند. به علاوه، مدارس به عنوان عامل مؤثر بر اجتماعی کردن دانش‌آموزان با هدف ایجاد رفتار و نگرش در مقیاس وسیع، شخصیت دانش‌آموزان را شکل می‌دهد در این مورد، به نوجوانان محصل، مهارت فکر کردن، دانش علمی، و مهارت‌های زندگی در یک محیط اجتماعی وسیع تر داده می‌شود. مدرسه همچنین مکانی برای آموزش شخصیت به دانش‌آموزان است. معلمان به عنوان آموزش‌دهندگان، مسئولیت بزرگی در ایجاد نسلی با شخصیت، فرهنگ و اخلاق معنوی خوب دارند. معلمان الگوهای دانش‌آموزان هستند و نقش بسیار زیادی در ساختن شخصیت آنها دارند.

علاوه بر مدارس، دوستان هم نقش مهمی در ساخته شدن شخصیت نوجوان ایفا می‌کنند دوستان، نقش حیاتی در ایجاد نگرش، موضوعات مورد بحث، علایق، ظاهر و رفتار یک نوجوان دارند. نوجوانان غالباً فکر می‌کنند اگر همان لباس‌هایی را بپوشند که گروه‌های محبوب می‌پوشند، می‌توانند توسط دوستان شان پذیرفته شوند. در این مورد، یک نوجوان نیاز زیادی دارد که امکان انتخاب دوستانش را داشته باشد. منظور از دوستان، رفیقان و افرادی هستند که با هم درس می‌خوانند یا کار مشترکی انجام می‌دهند. یک گروه دوستان، شامل روابط متقابل بین افرادی با تشابهات سنی و موقعیتی است. دوستان نقش مهمی در شخصیت‌سازی نوجوان ایفا می‌کنند. آنها می‌توانند در ارائه حمایت اجتماعی و احساسی و مهارت‌های اجتماعی، نقش داشته باشند. بودن با دوستان، فرصتی را برای نوجوان فراهم می‌کند تا یاد بگیرد چگونه خود را در برابر احساسات کنترل کند. جمع دوستان راهی برای به دست آوردن اطلاعات لازم از خارج از محیط خانواده است.

همچنین دوستان می‌توانند با مقایسه هویت‌ها، ارزش‌های مثبتی برای نوجوان ایجاد کنند. نوجوانانی که می‌توانند خود را در جمع‌های دوستان خوب قرار دهند، می‌توانند هویت خود را در مسیر بهتر و مثبتی رشد دهند با این حال، وقتی نوجوان دوستان اشتباهی انتخاب می‌کند، نیازمند توجه است. دوستانی که تصادفاً عادت‌های بد دارند ارزش‌هایی با انحراف از ارزش‌های معمول جامعه را منتقل می‌کنند (Todd and Black, 2020). اشتباه در انتخاب دوستان همچنین می‌تواند سبب از دست دادن انگیزه برای درس خواندن، اعتیاد به مواد مخدر و دخیل شدن در جرم‌شود و قطعاً در این شرایط، نوجوان از افراد اطرافشان فاصله خواهد گرفت. اگر عضوی از گروه دوستان بخواهد الکل مصرف کند، مواد غیرقانونی و یا دخانیات مصرف کند، بقیه دوستان هم بدون توجه به اثرات این کار، انجامش خواهند داد. یعنی اثر دوستان بر توسعه روابط اجتماعی و آموزش نوجوانان بسیار قوی است. نوجوانانی که تمایل دارند با دوستانی دمخور باشند که غالباً مست می‌کنند و مواد مصرف می‌کنند، تمایل خواهند داشت که همین روش زندگی را دنبال کنند. با اینکه به طور قاطعانه بیان نشده است که نوجوانان روش زندگی دوستان شان را دنبال خواهد کرد، باید دانست که نوجوانی دوره‌ای ناپایدار، هم از نظر روش تفکر و هم از نظر مفاهیم رفتاری در زندگی، است.

۵. یافته‌ها

این پژوهش نشان داد که فرزندپروری مثبت، سبب شکل‌گیری شخصیت در نوجوانان می‌شود. شخصیت‌سازی در نوجوانان به میزان زیادی تحت تأثیر روش فرزندپروری است. والدین از طریق فرزندپروری، شخصیت‌کودکشان را شکل می‌دهند. با رشد و افزایش سن،

کودکان به نوجوانان تبدیل می‌شوند و اجتماعی شدن شان افزایش می‌یابد. در نتیجه، زندگی روانی شان هم توسعه می‌یابد. چرا که رشد روانی نوجوانان تحت تأثیر میزان مشارکت آنها با افراد دیگر است.

استنباط تئوریک از این پژوهش، درک وسیعی از تئوری‌های روانشناسی، به ویژه روانشناسی آموزشی به دست می‌دهد. به علاوه، استنباط عملی از این مطالعه در فرزندپروری و آموزش خانواده این است که فرزندپروری مثبت اثر قدرتمندی بر شکل‌گیری شخصیت در نوجوانان دارد. با فرزندپروری مثبت که شامل همکاری، رواداری و ملایمت است، کودک از والدین خود الگوبرداری می‌کند و در زندگی روزانه در برابر فامیل و دوستان، همان رفتار را نشان می‌دهد. این امر پایه و اساس قدرتمندی برای نوجوانان پسر و دختر در توسعه روابط شان در دوران بزرگسالی است.

نتایج این پژوهش همچنین نشان دادند که والدینی که فرزندپروری مثبت داشتند و با دختران و پسران، یکسان رفتار کردند، سبب ایجاد شخصیت یکسانی در هر دو جنس شدند. والدینی که در رفتارشان تبعیض قائل نمی‌شوند، والدینی هستند که مفهوم یکسان بودن دختر و پسر را می‌دانند و به آن عمل می‌کنند. یکسان بود در اینجا به این معناست که هر دو جنس مونث و مذکر فرصت رشد و پیشرفت ذهنی و روانی را دارند. هم نوجوانان پسر و هم نوجوانان دختر فرصت پیشرفت در جامعه و داشتن شغل در آینده را دارند.

شکل‌گیری شخصیت در نوجوانان، تحت تأثیر منابع اجتماعی است. محیط‌های اجتماعی، محیط مدرسه، و جوامع کوچک، شخصیت نوجوان را شکل می‌دهند. نوجوانانی که شخصیت قوی دارند این قدرت را در زندگی اجتماعی نشان می‌دهند و جوانانی که شخصیت قوی دارند، پایه و اساس قوی برای آینده شان و برای ملت خواهند داشت.

منابع:

- Armitage, S., Parkinson, M., Halligan, S., Reynolds, S., 2020. **Mothers' experiences of having an adolescent child with depression: an interpretative phenomenological analysis.** *J. Child Fam. Stud.* 29 (6), 1617–1629.
- Banstola, R.S., Ogino, T., Inoue, S., 2020. **Impact of parents' knowledge about the development of self-esteem in adolescents and their parenting practice on the self-esteem and suicidal behavior of urban high school students in Nepal.** *Int. J. Environ. Res. Publ. Health* 17 (17).
- Chen, F., Garcia, O.F., Fuentes, M.C., Garcia-Ros, R., Garcia, F., 2020. **Self-concept in China: validation of the Chinese version of the five-factor self-concept (AF5) Questionnaire.** *Symmetry* 12 (5).
- Cheung, R.Y.M., Boise, C., Cummings, E.M., Davies, P.T., 2018. **Mothers' and fathers' roles in child adjustment: parenting practices and mothers' emotion socialization as predictors.** *J. Child Fam. Stud.* 27 (12), 4033–4043.
- Cooper, S.M., Metzger, I., Georgeson, A., Golden, A.R., Burnett, M., Nicole White, C., ۲۰۱۹. **Communicative support and parental knowledge among african American residential fathers: longitudinal associations with adolescent substance use.** *J. Child Fam. Stud.* 28 (12), 3433–3445.
- Cox, J., Kopkin, M.R., Rankin, A., Tomeny, J.S., Coffey, C.A., 2018. **The relationship between psychopathic traits and parenting style.** *J. Child Fam. Stud.* 27 (7), 2305–2314.
- den Boer, L., Klimstra, T.A., Denissen, J.J.A., 2021. **Associations between the identity domains of future plans and education, and the role of a major curricular internship on identity formation processes.** *J. Adolesc.* 88 (March), 107–119.
- Dolenc Orbanic, N., Kovac, N., 2021. **Environmental awareness, attitudes, and behaviour of preservice preschool and primary school teachers.** *J. Baltic Sci. Educ.* 20 (3), 373–388.
- Fang, S.C., 2018. **The influence of parental education on the environmental education of pre-schoolers: a case study of self-designed picture book.** *J. Baltic Sci. Educ.* 17 (2), 187–199.
- Farley, L., Oliver, B.R., Pike, A., 2021. **A multilevel approach to understanding the determinants of maternal harsh parenting: the importance of maternal age and perceived partner support.** *J. Child Fam. Stud.* 30 (8), 1871–1880.
- Fuentes, M.C., Garcia, O.F., Garcia, F., 2020. **Protective and risk factors for adolescent substance use in Spain: self-esteem and other indicators of personal well-being and ill-being.** *Sustainability* 12 (15).

2nd International & 3rd National Conference on New Findings in Management, Psychology and Accounting

22 July 2023 | Tehran

- García, J.A., y Olmos, F.C., Matheu, M.L., Carreno, T.P., 2019. **Self esteem levels vs global ~ scores on the Rosenberg self-esteem scale.** *Heliyon* 5 (3).
- Garcia, O.F., Fuentes, M.C., Gracia, E., Serra, E., Garcia, F., 2020. **Parenting warmth and strictness across three generations: parenting styles and psychosocial adjustment.** *Int. J. Environ. Res. Publ. Health* 17 (20), 1–18.
- Gomez-Ortiz, O., Romera, E.M., Jimenez-Castillejo, R., Ortega-Ruiz, R., GarcíaLopez, L.J., 2019. **Parenting practices and adolescent social anxiety: a direct or indirect relationship?** *Int. J. Clin. Health Psychol.* 19 (2), 124–133.
- Green, L.M., Missotten, L., Tone, E.B., Luyckx, K., 2018. **Empathy, depressive symptoms, and self-esteem in adolescence: the moderating role of the mother–adolescent relationship.** *J. Child Fam. Stud.* 27 (12), 3964–3974.